

● تحلیل‌ها و گزارش‌ها

مؤسسه امور بین‌المللی پاکستان^۱

که این مؤسسه پس از تجزیه هند در سال ۱۹۴۷ منحل و کتابخانه آن به کراچی منتقل گردید. به دنبال این تحول، اعضای پاکستانی این مؤسسه در کراچی، مؤسسه منحل شده را مجدداً بازسازی نموده و در واقع با این اقدام خود، هسته مرکزی مؤسسه کنونی امور بین‌المللی پاکستان را بنیان‌گذاری نمودند.

در اوت ۱۹۴۷ مؤسسه امور بین‌المللی پاکستان با وابستگی به مؤسسه امور بین‌المللی

1. Pakistan Institute of International Affairs (PIIA)
2. Royal Institute of International Affairs (RIIA)
3. India Institute of International Affairs (IIIA)

مقدمه (تاریخچه تشکیل مؤسسه امور بین‌المللی پاکستان)

در قرون نوزدهم و بیستم اشتیاق جوامع انسانی به صلح و آرامش منجر به تأسیس مؤسسه‌ها و شوراهای امور بین‌المللی در کشورهای متعدد جهان گردید. با توجه به این تحول در دهه‌های بیست و سی قرن بیستم، یک سری مؤسسه بین‌المللی در کشورهای مشترک‌المنافع انگلیس تشکیل شد که با مؤسسه‌های پادشاهی امور بین‌المللی لندن^۲ و مؤسسه روابط اقیانوسیه - نیویورک و یا هر دو وابستگی داشته و یا از اعضای آنها بوده‌اند.

در شبه قاره هند برای اولین بار مؤسسه امور بین‌المللی هند^۳ در سال ۱۹۳۶ تأسیس شد

پادشاهی انگلیس و مؤسسه روابط اقیانوسیه - نیویورک در کراچی اعلام موجودیت نموده و رسماً در ۲۶ مارس ۱۹۴۸ توسط نخست وزیر وقت پاکستان لیاقت علی خان افتتاح گردید. پس از افتتاح مؤسسه مزبور پیش نویس نظامنامه آن مورد بررسی قرارگرفت و در ۲۸ سپتامبر ۱۹۴۸ تصویب گردید.

در واقع تاسیس مؤسسه امور بین‌المللی پاکستان پس از تجزیه هند، بخشی از یک حرکت بین‌المللی بود که به طور طبیعی تحقق یافت.

ساختمان جدید مؤسسه امور بین‌المللی پاکستان که در سال ۱۹۵۵ تکمیل گردید، در خیابان ایوان صدر کراچی در یکی از شلوغ‌ترین مناطق این شهر قرار دارد.

اهداف و برنامه‌های مؤسسه امور بین‌المللی پاکستان

مؤسسه فوق‌الاشعار همان‌طور که در شرکت نامه و نظامنامه‌اش آمده است، سازمان غیردولتی، غیرحزبی و غیرانتفاعی است. اهداف و برنامه‌های مؤسسه مزبور را به طور اجمالی میتوان بشرح زیر عنوان نمود:

- تشویق و ایجاد زمینه‌های لازم جهت تفاهم در امور بین‌المللی؛
- توسعه مطالعات علمی در زمینه سیاست‌ها و امور اقتصادی و قضائی بین‌المللی.

تشکیلات و سازمان

در دستگاه اداری پاکستان، مؤسسه امور بین‌المللی پاکستان یک سازمان مستقل و خودمختار است. قبل از استقلال مؤسسه مزبور، در سال ۱۹۸۰ به موجب فرمان هفتم ژنرال ضیاءالحق، رئیس جمهور وقت، این مؤسسه تحت کنترل و تصدی دولت قرار گرفت. به دنبال این اقدام دولت نظامی وقت، بعضی از اعضای مؤسسه از دادگاه علیه فرمان هفتم دولت درخواست استیناف نمودند که عاقبت الامر، دیوان‌عالی کشور طی حکمی تصدی و کنترل PIA توسط دولت را مغایر با قانون اساسی اعلام و هویت مستقل این مؤسسه را مجدداً تایید نمود.

مدیریت و پرسنل

رئیس، ولی امور عمده اجرایی مؤسسه می‌باشد و دبیر سازمان مزبور و یا دستیار رئیس،

مؤسسه را اجاره کرده‌اند، از دیگر منابع درآمد این مؤسسه می‌باشد.

فعالیت‌های مؤسسه امور بین‌المللی پاکستان و سودمندی‌اش

۱. پژوهش: مؤسسه مزبور عموماً درگیر انجام یک برنامه دائمی پژوهشی و اطلاعاتی درخصوص امور بین‌الملل خصوصاً اموری که پاکستان را تحت تأثیر قرار می‌دهند، با روشی بی‌طرف، علمی و متفکرانه، می‌باشد. مؤسسه همچنین یک برنامه طبع و نشر مرتب دارد که براساس فعالیت‌های پژوهشی آن دایر شده است. نتیجه فعالیت پژوهشی این مؤسسه به شکل کتاب یا در مجله "پاکستان هورایزن"^۱ مجله تحقیقاتی این مؤسسه به چاپ می‌رسد. گفتنی است اولین نسخه مجله مزبور در سال ۱۹۴۸ انتشار یافت و از آن موقع تاکنون به طور مرتب منتشر می‌شود. "پاکستان هورایزن" در اولین سال انتشار (۱۹۴۸) ۷۰ صفحه داشت، ولی اکنون تعداد صفحات آن از مرز ۲۰۰ صفحه گذشته است. تیراژ این مجله در پاکستان و

مسئول امور عمومی مؤسسه است. بخش پژوهشی PIIA را مدیر و کارکنان پژوهش که کار تحقیقات را به منصفه ظهور می‌رسانند، تشکیل می‌دهند و یک کتابدار با تعدادی پرسنل، کتابخانه مؤسسه را اداره می‌کند.

اعضاء

اعضای مؤسسه به گروه‌ها و رده‌های مختلفی شامل: اعضای دائم، اعضای عادی، اعضای متحد یا هم پیمان، اعضای مهمان و اعضای افتخاری تقسیم دسته‌بندی شده‌اند. در حال حاضر حدود ۵۰۰ نفر عضو این مؤسسه هستند که می‌توان آنها را نماینده طیف مختلفی از افکار که اغلب به قشرهای حرفه‌ای، روشنفکری و تجاری تعلق دارند، دانست.

امور مالی

مؤسسه امور بین‌المللی پاکستان از دولت پاکستان براساس همان شرایطی که نسبت به سایر انجمن‌ها و سازمان‌ها در کشور وجود دارد، مساعدت و کمک دریافت می‌کند. اعانات خصوصی، حق عضویت، فروش انتشارات و اجاره از مستاجران که بخشی از ساختمان

1. Pakistan Horizon

موضوعاتی بود که پاکستان و یا مسائل مورد علاقه این کشور را مطرح می‌کرد، به عنوان مثال عناوینی نظیر: پاکستان و کشورهای مشترک‌المنافع، مسأله کشمیر، روابط خارجی پاکستان و غیره. ولی بعدها کتاب‌هایی تحت عنوان موضوعاتی همچون: پاکستان و سازمان ملل، یک سری اسناد در مورد روابط خارجی پاکستان، تاریخچه پاکستان و غیره از سوی این مؤسسه به چاپ رسیده که نشان‌دهنده گسترش ابعاد فعالیت علمی آن می‌باشد، ضمن این که کتاب‌های دیگری که مسائل بین‌المللی را مورد بررسی قرار داده‌اند نیز در این مؤسسه در دست تهیه می‌باشند.

۲. تهیه اطلاعات برای متفکران و علاقمندان: علاوه بر کارهای پژوهشی، کارمندان بخش مزبور پرسش‌های تحقیقاتی را پاسخگو بوده و راهنمای پژوهشی نیز می‌دهند. ضمناً اگر از آنها درخواست شود، اطلاعات تحقیقاتی را برای متفکران کشور و کشورهای خارجی فراهم می‌کنند.

۳. کیفیت تولیدات مؤسسه: تولیدات مؤسسه امور بین‌المللی پاکستان دارای استاندارد و کیفیت بین‌المللی است به طوری که نشریات

کشورهای خارجی قابل ملاحظه بوده و محتوای آن را موضوعاتی نظیر: مقالات متعدد، نطق‌ها، نظرات مختلف نسبت به مجله و وقایع نگار مستند تشکیل می‌دهند. بدینست که به برخی از نسخه‌های مجله مزبور که در آنها عناوین زیر انتشار یافته است اشاره گردد:

۱-۱- جنگ هند و پاکستان (۱۹۶۵)

۱-۲- مسابقه تسلیحاتی هند و پاکستان

۱-۳- ایران

۱-۴- جنگ خاورمیانه (۱۹۶۷)

۱-۵- بحران پاکستان شرقی

۱-۶- جنگ هند و پاکستان (۱۹۷۱)

۱-۷- پیمان‌نامه سیملا

۱-۸- قدرت‌های بزرگ و آسیا

۱-۹- موضوعات اقتصادی بین‌المللی و

پاکستان

۱-۱۰- خاورمیانه در سال ۱۹۷۵

۱-۱۱- آسیا در کانون

۱-۱۲- سیاست خارجی پاکستان

۱-۱۳- روابط فیما بین کشورهای اسلامی و

پاکستان

۱-۱۴- موضوع کشمیر

قبلاً نشریات این مؤسسه بیشتر بر روی

- کتاب سال پاکستان، چاپخانه ملی، کراچی؛
- امور بین‌الملل، چاپ لندن؛
- نشریه ORIBIS؛
- مجله چشم‌انداز استرالیائی؛
- مجله سه ماهه هند؛
- جریده آمریکائی قانون بین‌الملل؛
- مجله اورینت،^۱ چاپ هامبورگ؛
- روزنامه‌های نیشن و دان، چاپ کراچی؛
- روزنامه فرانتیر پست، چاپ پیشاور.

۴. برگزاری سمینارها، کنفرانس‌ها و سمپوزیوم‌ها: از جمله اقدامات مؤسسه مزبور تشکیل سمینار، کنفرانس، سمپوزیوم و مذاکرات گروهی می‌باشد. در اینگونه گردهمایی‌ها عموماً از سخنرانان برجسته، شخصیت‌های سیاسی و متخصصان امور بین‌المللی دعوت به شرکت می‌شود.

متفکران بین‌المللی برجسته همچون: پرفسور آرنولد تواینبی، پرفسور ارندی سایگفایرد، پرفسور دکتر وی. وی. گانگفسکی، آقای قاضی پوتراستوارت از دیوانعالی کشور

این مؤسسه از جمله "پاکستان هورایزن" توسط نهادها و سازمان‌هایی (براساس درخواست آنان) همچون وزارت خارجه امریکا، آکادمی وست پوینت، زیراکس میشیگان (سازندگان میکروفیلم)، آبستراکت‌های علوم سیاسی بین‌المللی پاریس و سایر سازمان‌های متعدد میکروفیلم و رونوشت برداری شده و یا به صورت خلاصه مجدداً به چاپ رسیده است.

مقالات، وقایع نگارها و اسنادی که در مجله "پاکستان هورایزن" و سایر نشریات این مؤسسه به چاپ رسیده است در مجلات، کتب و روزنامه‌های متعدد کشورهای خارجی و پاکستان مورد بررسی و نقل قرار گرفته است که در زیر به برخی از مقالات و اسناد مذکور اشاره می‌گردد:

- فهرست مقالات منتخب ماهانه، چاپ کتابخانه سازمان ملل در ژنو؛
- فهرست آثار علوم سیاسی پیشرفته و دولت، چاپ سانتاباربارا، کالیفرنیا؛
- بسولتن تحلیلی و مستند اقتصادی اجتماعی، چاپ پاریس؛
- وقایع نگار تاریخی، چاپ سانتاباربارا، کالیفرنیا؛

امریکا، آقای قاضی فیلیپ جساپ از دادگاه بین‌المللی و سیاستمدارانی همچون: باندرانایکه از سری‌لانکا، لردانلی، هنری کیسینجر، رولف یونشی، حبیب بورقیه، ریچارد نیکسون، دکتر جحریر ازاندونزی، ژنرال ایوب خان، ذوالفقار علی بوتو، ضیاء‌الحق، بی‌نظیر بوتو، رئیس اسبق دیوانعالی کشور پاکستان سجاد علی‌شاه و رئیس جمهور ژنرال مشرف از جمله شخصیت‌هایی هستند که در گردهمایی‌های مختلف مؤسسه فوق‌الاشعار سخنرانی کرده‌اند.

کتابخانه

کتابخانه، کانون فعالیت‌های این مؤسسه، خصوصاً فعالیت‌های مربوط به امور بین‌المللی، می‌باشد. کتابخانه مزبور بجز ایام تعطیل، روزانه از ساعت ۸/۳۰ صبح تا ساعت ۱۹ باز بوده و مورد استفاده اساتید و دانشجویان دانشگاه‌ها و دانشکده‌ها، متفکران و روزنامه‌نگاران کشورهای خارجی، مفسران تلویزیون و رادیو، طلاب و دانشجویان خارجی مقیم پاکستان، دانشجویان خارجی که در حال بازدید از پاکستان هستند، مسؤولان دولتی، اعضای نیروهای مسلح سه گانه و غیره قرار

می‌گیرند. به گفته مسؤولان مربوطه، این کتابخانه یک مجموعه خوب و کامل و منظم از کتب امور بین‌المللی (شاید بهترین کتاب‌های مربوط) را دارا می‌باشد.

کتابخانه فوق در سال ۱۹۴۷ (زمان تأسیس کشور پاکستان)، ۳۶۱۵ جلد کتاب داشت، که هم‌اکنون آمار مزبور به بیش از ۳۱۰۰۰ جلد رسیده است، این کتابخانه دارای مجموعه‌ای روزافزون از میکروفیلم‌ها، کتب و اسناد کمیاب بوده و تقریباً ۱۶۰ نشریه از پاکستان و سایر کشورهای جهان دریافت و اغلب این نشریات را در بایگانی ضبط می‌کند. بخش منظم اخبار بریده از روزنامه‌های برجسته که در آن بریده‌های اخبار براساس عناوین جغرافیایی و موضوعی ترتیب و تنظیم داده می‌شود، از مهم‌ترین قسمت‌های این کتابخانه می‌باشد. علاوه بر این، شماره اردو زبان مجله "پاکستان هورایزن" تحت عنوان "عالمی آفاق" توسط همین کتابخانه به چاپ رسیده است. ضمناً کارمندان کتابخانه مزبور روزانه به پرسش‌های تحقیقی جواب و برای متقاضیان اطلاعات لازم را فراهم می‌کنند.

کپی از اسناد و نقشه‌ها در این مؤسسه؛

۱-۵- از طریق تأمین منابع تحقیقی و سایر

اطلاعات برای مسؤولان دولتی و دیگر

شخصیت‌هایی که جهت شرکت در

کنفرانس‌های بین‌المللی یا ایراد نطق عازم

کشورهای خارجی هستند؛

۱-۶- از طریق یافتن نویسندگان توانای

مقامات مربوط به امور بین‌الملل و همکاری با

آنان در فعالیت‌های تحقیقی، چاپ آثار آنان و از

این طریق کمک برای هدایت و تشکیل افکار

روشن و مطلع در کشور؛

۱-۷- از طریق چاپ گزارشی از بررسی

کتاب‌های ارزشمند کشورهای خارجی در مجله

"پاکستان هورايزن" و معرفی این کتاب‌ها به

متفکران پاکستانی؛

۱-۸- از طریق ترتیب دادن مطالعات و

تأمین اطلاعات برای دولت و سازمان‌های

مربوطه؛

۱-۹- مسؤولان این مؤسسه در کنفرانس،

سمینار، سمپوزیوم و برنامه‌های رادیو و

تلویزیون شرکت و بدینوسیله مطالعه و

علاقمندی به امور بین‌المللی را ترویج می‌دهند.

موقعیت مؤسسه امور بین‌المللی در سطوح

ملی و بین‌المللی

۱- در سطح ملی: مؤسسه بین‌المللی پاکستان

موقعیت و سودمندی خود را در سطح ملی با

اقدامات زیر به اثبات رسانده است:

۱-۱- از طریق تأمین کتابخانه که توسط

پروفسورها، دانشجویان، متفکران،

روزنامه‌نگاران، متخصصان امور بین‌المللی،

مسؤولان دولتی، اعضای ارتش و حتی

دانشجویانی که برای امتحانات شغل‌های دولتی

آماده می‌شوند، مورد استفاده قرار می‌گیرند؛

۱-۲- کارمندان کتابخانه و بخش تحقیق

مؤسسه به پرسش‌های محققان پاسخ می‌دهند و

با دانشجویان دوره، دکترها و متخصصان محلی و

دانشجویان خارجی که در حال تحصیل در

پاکستان هستند، همکاری می‌کنند؛

۱-۳- نشریات این مؤسسه اطلاعاتی را از

تحولات جدید برای مردم پاکستان تهیه و

مطالعه امور بین‌المللی را در کشور ترویج

می‌دهند؛

۱-۴- از طریق همکاری با تولیدکنندگان

برنامه‌های تلویزیونی و رادیویی درخصوص

تحولات جدید برای استفاده از کتابخانه و گرفتن

۲- در سطح بین‌المللی در این خصوص مؤسسه با اقدامات زیر موقعیت خود را تقویت نموده است:

۱-۲- از طریق اعلام نظر پاکستان نسبت به تحولات جدید برای افراد مقیم کشورهای خارجی، به انضمام چاپ گزارش‌هایی از جنبه‌های مختلف سیاسی و روابط خارجی پاکستان؛

۲-۲- از طریق تشریح تحولات پاکستان و روابط خارجی این کشور در بخش شرح تاریخی وقایع مجله "پاکستان هورایزن"؛

۳-۲- از طریق ارائه منظم متن‌های اسناد جهت استفاده دانشجویان کشورهای خارجی و بخش‌های دولتی؛

۴-۲- از طریق ارائه اطلاعات به دانشجویان متقاضی مقیم کشورهای خارجی و دانشجویان کشورهای خارجی که از این مؤسسه و کتابخانه این مؤسسه دیدن کنند؛

۵-۲- از طریق صدور مجوز برداشتن میکروفیلم، زیراکس و کپی‌های سیکلوستایل مجله "پاکستان هورایزن" توسط سازمان‌های خارجی؛

۶-۲- از طریق بررسی کتاب‌های ارزشمند

چاپ پاکستان؛

۷-۲- از طریق موافقت با مشارکت "پاکستان هورایزن" و سایر انتشارات مؤسسه بین‌المللی پاکستان در نمایشگاه‌های خارج از کشور، جهت توجیه اتباع کشورهای خارجی درخصوص پاکستان و سیاست و روابط خارجی این کشور؛

۸-۲- از طریق ترتیب دادن کنفرانس، سمینار و سمپوزیوم برای متفکران کشورهای خارجی و ترویج تبادل نظر بین آنان و متفکران پاکستانی.

مرکز مطالعات بین‌المللی

تاسیس قریب‌الوقوع مرکز مطالعات بین‌المللی که ویژه برنامه‌های مربوط به مطالعه دیپلماسی و اقتصاد بین‌المللی است از جمله تحولات ارزشمند در مؤسسه فوق‌الاشعار است. مرکز مزبور (مطالعات بین‌المللی) یک مدرسه مدرک دهنده خواهد بود و ساختمان آن بطور موقت در محل مؤسسه قرار خواهد داشت.

ذاکر عباسعلی

سرکنسولگری جمهوری اسلامی

ایران - کراچی